

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเครื่องดนตรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ที่พบในประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖
ชื่อนักศึกษา	นางสาวสิริรัตน์ ประพัฒน์ทอง
สาขาวิชา	โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
ภาควิชา	โบราณคดี
ปีการศึกษา	๒๕๓๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาเครื่องดนตรีที่พบในประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖ จากหลักฐานทางด้านจารึกและโบราณคดี เราได้พบวาร์รองรอยหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีมีจำนวนไม่มากนัก โดยพบตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นต้นมา รูปแบบของเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญที่พบที่ใช้สืบเนื่องต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ คือ สังข์ ฆ้องเตาะวี่ กลองมโหระทึก พิณ และฉิ่งนั้น ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ พม่า อินเดีย จีน เวียดนาม และญี่ปุ่น พบหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีประเภทเดียวกัน และมีรูปลักษณ์คล้ายคลึงกันทั้งสิ้น รูปลักษณ์ของเครื่องดนตรีดังกล่าวมีลักษณะศิลปกรรมแบบอินเดีย เครื่องดนตรีที่ปรากฏในอดีตยังคงมีลักษณะเดิมและหน้าที่ในการบรรเลงก็ยังคงเป็นเช่นเดียวกับในอดีต เห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นน้อยมาก จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงเลย ในแง่ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวิชาการดนตรีนั้น พบว่าดนตรีในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๖ มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และศาสนายินดู ซึ่งหลักปฏิบัติของดนตรีใน ๒ ศาสนาจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง พุทธศาสนิกชนจัดดนตรีเพื่อการเฉลิมฉลองรื่นเริง เป็นสำคัญ ขณะที่ศาสนายินดูนั้นจัดดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในการดำเนินพิธีกรรม อย่างไรก็ตาม การศึกษาเครื่องดนตรีที่พบในประเทศไทย ฉบับนี้มีข้อจำกัดที่ระยะเวลาของการศึกษากำหนดแค่ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖ เท่านั้น จึงน่าที่จะมีการศึกษาในช่วงพุทธศตวรรษต่อมา เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่แท้จริงของเครื่องดนตรีในปัจจุบัน

Thesis Title	A Study of Musical Instrument from Historical and Archaeological evidence found in Thailand before Eleventh Century.
Name	Sirirat Prapatthong
Concentration	Historical Archaeology
Department	Archaeology
Academic Year	1992

ABSTRACT

The aim of this thesis is to study about the musical instrument found in Thailand before the 16 B.E. From the inscription and archaeological evidence, the evidence concerning about musical instrument can be found since the pre-historical period but in the few number. Form of the distinguished instrument found to be used up to the present without any change are sang (conch), damaru, bronze drum, Vena and cymbals.

The same evidence and the similar form of these instruments which show the style of Indian Arts are found in Southeast Asian country as Myanmar, Indonesia Combodia and Champa. The form and the way how to use these instruments are continued in the same style from the beginning until the present with a small change or even we can say that there is no change. In the sense of the relationship between human and music, before the 16 B.E., music was concerned a lot with religion; Buddhist and Hindu which absolutely different in principle. Buddhist used the music for the celebration which the music in Hindu are part of their living, go along with their ceremony.

However, their thesis, A study about the musical instrument in Thailand, are limited by the period of the study which stipulate only before the 16 B.E. 80 the history of Thai musical instrument will be completed if the continued period can be studied in the future.

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเครื่องดนตรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ที่พบในประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖" นี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากคุณพ่อ คงเดช ประพัฒน์ทอง ผู้ซึ่งรักในดนตรีไทย และวิชาโบราณคดีเป็นอย่างยิ่ง คุณแม่สังศรี ประพัฒน์ทอง ผู้คอยดูแลเอาใจใส่กวดขัน ให้กำลังใจ และความรักตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ มาด้วยความเคารพอย่างสูง

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่มีความเกิดขึ้นและสำเร็จลงได้หากปราศจากน้ำใจเล็ก อาจารย์ก่องแก้ว วีระประจักษ์ ผู้เชี่ยวชาญภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติ คงจะไม่มีคำพูด ใดที่จะกล่าวขอบพระคุณได้ นอกจากขอกราบแทนท่าน้ำเล็กที่รักและเคารพยิ่ง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความสนับสนุนด้านทุนวิจัยส่วนหนึ่งจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอขอบพระคุณ

ผู้เขียนได้รับความรัก ความกรุณา และความเอาใจใส่เสมอมาจากอาจารย์บุญช่วย ไส้วัตร อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งยัง จับเป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำปรึกษาทุกครั้งและผู้เขียนก่อนขึ้นพิมพ์ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์ ดร. ผาสุข อินทรารุช ที่รับเป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ในที่สุด คอยแก้ไขข้อบกพร่อง ชี้แนะแนวทางการรวบรวมแยกแยะ และวิธีการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง ลำดับความสำคัญของเรื่องที่ควรบรรยายต่าง ๆ การอนุเคราะห์ด้านข้อมูลที่สำคัญของคุณธรา พงศ์ และคุณอมรา ศรีสุชาติ นักโบราณคดี กองโบราณคดี กรมศิลปากร คำแนะนำและการให้ กำลังใจจากอาจารย์เขียว นาคเวก รองศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ ขอขอบพระคุณ

และผู้ซึ่งคอยเอาใจใส่ได้ถามรวมทั้งเร่งรัดในการเขียนงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อาจารย์จรรยา แสงวิเชียร คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์ อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอกราบมาด้วยความสำนึกในพระคุณที่ได้คอยสอนสั่งตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณมโน กลีบทอง ผู้ช่วยเหลื่อมด้านการถ่ายภาพ คุณญาณะ วีระประจักษ์ อุปถัมภ์ด้านฟิล์ม ทั้งนี้ยังมีบุคคลที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเขียนงานทั้งสิ้น ขอขอบพระคุณกำลังใจอันสำคัญยิ่ง ที่คอยสนับสนุนให้เรียน ให้เขียนเพื่อความสำเร็จของชีวิต จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ ขอขอบพระคุณ

วิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาเครื่องดนตรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ที่พบในประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖ สืบเนื่องจากการเรียนดนตรีไทยมาเกือบตลอดระยะเวลาของการดำเนินชีวิต ซึ่งขาดแคลนหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทยก่อนอาณาจักรสุโขทัย เมื่อได้เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ก็มุ่งที่จะทำวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยเป็นสำคัญ และได้พยายามเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ให้ท่านอาจารย์ได้ทราบถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาดนตรีไทยในแง่โบราณคดีอย่างลึกซึ้ง โดยตั้งวัตถุประสงค์หลักไว้ ๔ ประการ คือ เพื่อศึกษาและรวบรวมรูปแบบของเครื่องดนตรีที่ปรากฏในประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๖ วิเคราะห์การใช้เครื่องดนตรีในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาและชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศที่ได้รับอิทธิพลเดียวกัน และศึกษามานุษยวิทยา คณิตศาสตร์ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อวิชาการดนตรี

จากวัตถุประสงค์เบื้องต้น ๔ ประการ เมื่อได้ศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งทางด้าน โบราณคดี และประวัติศาสตร์รวมทั้งดุริยางคศาสตร์ ทำให้ทราบถึงหลักความจริงที่ว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์สามารถเชื่อมต่อกันได้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้คงสามารถตอบคำถามในใจของนักดนตรีหลายท่านได้ และจะได้มุ่งช่วยกันศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทยสืบไป